पाठ्यांश शीर्षक : साधारण नेपाली -२	पाठ्यांश प्रकृति : सैद्धान्तिक
पाठ्यांश सङ्केत : नेपा. शि. ४२१	क्रेडिट आवर : ३
तह : बि.एड.	शिक्षण घण्टा: ४८
सेमेस्टर : दोस्रो	

---

१. पाठ्यांशको परिचय

यस पाठ्यांशले नेपाली भाषामा विशिष्ट बोध, अभिव्यक्ति र रचना कौशलको विकास गर्ने लक्ष्य राखेको छ । यो पाठ्यांश जम्मा पाँच एकाइमा विभाजित छ । पहिलो एकाइमा वाक्यतŒEव, वाक्यान्तरण र संसक्ति; दोस्रो एकाइमा सूचना र तथ्यको रूपान्तर; तेस्रो एकाइमा प्रयोजनपरक बोध; चौथो एकाइमा लिखित अभिव्यक्ति र पाँचौ एकाइमा साहित्यिक कृतिको पठन, आस्वादन र प्रतिक्रियात्मक लेखन जस्ता विषयवस्तुहरू समावेश गरिएका छन् । त्यसैले यसमा वाक्यतŒEव, वाक्यान्तरण र संसक्ति, सूचना र तथ्यको रूपान्तर, प्रयोजनपरक बोध तथा विभिन्न प्रकारका लिखित अभिव्यक्तिका साथै निर्धारित साहित्यिक कृतिहरूको पठन, आस्वादन र अभिव्यक्ति क्षमताको विकास गराउने अपेक्षा राखिएको छ ।

२. साधारण उद्देश्यहरू

यस पाठ्यांशका साधारण उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

- निर्धारित वाक्यतŒEवका आधारमा स्वतन्त्र र निर्देशित रचना लेख्न सक्षम तुल्याउने,
- शब्दहरूका व्याकरणिक र कोशीय संसक्ति तथा अन्तर्वाक्यात्मक अन्विति पत्ता लगाउन प्रोत्साहित गराउने,
- अनुच्छेदका सूचना/तथ्यलाई तालिका र चित्राकृतिमा रूपान्तर गर्न सबल बनाउने,
- निर्धारित गद्यांशबाट प्रयोजनपरक बोध प्रश्नको उत्तर लेखनको अभ्यासमा दक्ष तुल्याउने,
- विभिन्न प्रकारका लिखित अभिव्यक्ति सिर्जनामा सक्रियता बढाउने,
- निर्दिष्ट साहित्यिक विधाको सरसरती पठन, आस्वादन र प्रतिक्रिया लेखनको अभ्यास गराउने ।

३. विशिष्ट उद्देश्य र पाठ्यवस्तु

विशिष्ट उद्देश्य	पाठ्यवस्तु
• वाक्यतŒEव अनुरूप वर्णनात्मक प्रकृतिका स्वतन्त्र अनुच्छेद रचना गर्न, • निर्देशित वाक्यतŒEव अनुरुप वाक्यान्तरण गर्न, • निर्देशित संरचनाअनुसार वाक्य संश्लेषण र विश्लेषण गर्न, • शब्दहरूका व्याकरणिक र कोशीय संसक्ति पहिल्याउन, • अन्तर्वाक्यात्मक अर्थान्विति पत्ता लगाउन ।	**एकाइ एक : वाक्यतŒEव, वाक्यान्तरण र संसक्ति (१२)** १.१ काल, पक्ष, भाव, वाच्य र करणका आधारमा स्वतन्त्र रचना १.२ काल, पक्ष, भाव, वाच्य, प्रेरणार्थ, करण र उक्ति परिवर्तनका आधारमा वाक्यान्तरण १.३ वाक्य संश्लेषण र विश्लेषण १.४ व्याकरणिक संसक्ति १.५ कोशीय संसक्ति
• अनुच्छेदका सूचना र तथ्यलाई वृत्ताकार, स्तम्भ, रेखाचित्र र आरेखमा रूपान्तर गर्न ।	**एकाइ दुई : सूचना र तथ्यको रूपान्तर (६)** २.१ अनुच्छेदमा प्रस्तुत सूचना र तथ्यलाई तालिका वा चित्राकृति (वृत्ताकार, स्तम्भ) मा रूपान्तर २.२ अनुच्छेदमा प्रस्तुत सूचना र तथ्यलाई रेखाचित्र र आरेखमा रूपान्तर

• नेपाली वाङ्मयका विभिन्न विषयक्षेत्रसँग सम्बन्धित बोधात्मक प्रश्नको उत्तर दिन , • विभिन्न क्षेत्रसँग सम्बन्धित सामान्य तथा विशिष्ट दृष्टांश र अदृष्टांशमा आधारित तथ्यपरक, निष्कर्षपरक, अनुमानपरक, तुलनात्मक, व्याख्यात्मक, कार्यकारणात्मक, बोध प्रश्नको उत्तर लेखन गर्न ।	**एकाइ तिन : प्रयोजनपरक बोध** (११) ३.१ पठनबोध ३.१.१ नेपाली वाङ्मयका विविध क्षेत्र र विषयसँग सम्बन्धित सामान्य र विशिष्ट बोध प्रश्नहरूको उत्तर लेखन र प्रस्तुति • भाषा, • साहित्य, • शिक्षा, • भूगोल, • कृषि, • अर्थवाणिज्य, • सूचना तथा सञ्चार, • मनोविज्ञान, • समाज, • संस्कृति, • दर्शन, • विज्ञान तथा प्रविधि • स्वास्थ्य • वातावरण, • कानुन, • खेलकुद ३.१.२ सामान्य तथा विशिष्ट प्रकृतिका दृष्टांश र अदृष्टांशमा आधारित तथ्यपरक, निष्कर्षपरक, अनुमानपरक, तुलनात्मक, व्याख्यात्मक, कार्यकारणात्मक, बोध प्रश्नको उत्तर लेखन र प्रस्तुति
• निर्देशित र स्वतन्त्र अनुच्छेद रचना गर्न, • आत्मपरक र वस्तुपरक निबन्ध सिर्जना गर्न, • घटना, समारोह र निरीक्षण भ्रमणमा आधारित प्रतिवेदन लेख्न ।	**एकाइ चार : लिखित अभिव्यक्ति** (८) ४.१ निर्देशित र स्वतन्त्र अनुच्छेद रचना ४.२ आत्मपरक र वस्तुपरक निबन्ध लेखन ४.३ घटना, समारोह र निरीक्षण भ्रमणमा आधारित प्रतिवेदन लेखन
• निर्धारित साहित्यिक कृतिको सरसर्ती अध्ययन गरी प्रतिक्रियात्मक टिप्पणी लेख्न ।	**एकाइ पाँच : साहित्यिक कृतिको पठन, आस्वादन र प्रतिक्रियात्मक लेखन** (११) ५.१ कथा ५.१.१ रमेश विकल : मेरी सानी भतिजी प्रतिमा ५.१.२ इस्माली : आज शनिवार ५.२ कविता /गीत/गजल ५.२.१ भूपि शेरचन : मैनवत्तीको शिखा ५.२.२ हरिभक्त कटुवाल : रहर ५.२.३ दुर्गालाल श्रेष्ठ : फूलको आँखामा ...... ५.३ निबन्ध : ५.३.१ लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा : शिक्षा

	५.३.२ शारदा शर्मा : सुखसत्ता ५.३.३ युवराज नयाँघरे : भेटौंला कर्फ्युमा ५.४ उपन्यास ५.४.१ केशवराज पिँडाली : बाँच्ने एउटा जिन्दगी

४. प्रायोगिक क्रियाकलाप र शिक्षण प्रविधि

प्रायोगिक क्रियाकलाप र शिक्षण प्रविधिलाई दुई समूहमा विभाजन गरिएको छ : पहिलोमा साधारण शिक्षण प्रविधि र दोस्रोमा विशिष्ट शिक्षण प्रविधि ।

४.१ साधारण शिक्षण प्रविधि

प्रत्येक एकाइमा आवश्यकताअनुसार शिक्षकले सम्बन्धित विषयवस्तुको प्रस्तुति, व्याख्यान, छलफल, प्रश्नोत्तर गराई विद्यार्थीहरूलाई तत्सम्बन्धी अभ्यास गर्न लगाइने छ ।

४.२ विशिष्ट शिक्षण प्रविधि

एकाइ	क्रियाकलाप
एक	• व्यक्तिगत रूपमा काल, पक्ष, भाव, वाच्य, करणका आधारमा स्वतन्त्र रचना तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने, • जोडी समूहमा विभिन्न प्रकारका वाक्यहरू दिई संश्लेषण गर्न र संश्लेषित वाक्यहरूलाई विश्लेषण गर्न लगाउने, • समूहअनुसार पाठ्यसामग्रीमा आधारित भई व्याकरणिक संसक्ति र कोशीय संसक्तिको उदाहरण खोजी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने ।
दुई	• जोडी समूहका रूपमा पाठ्य सामग्री हेरी विभिन्न प्रकारका सूचना र तथ्यलाई वृत्ताकार, स्तम्भ, आरेख र रेखाचित्रमा प्रस्तुत गर्न लगाउने,
तिन	• समूह अनुसार विभिन्न विषय क्षेत्रसँग सम्बन्धित सामग्रीमा आधारित भई बोध प्रश्नको उत्तर लेख्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने
चार	(क) निर्देशनअनुसार स्वतन्त्र र निर्दशित प्रकृतिका अनुच्छेद वैयक्तिक रूपमा लेखन गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने (ख) दिइएको शीर्षकमा संरचनाअनुसार समूहगत प्रतिवेदन लेखन गराई कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने
पाँच	• निर्धारित साहित्यिक कृतिको पठन, आस्वादन र प्रतिक्रियात्मक लेखनका लागि व्यक्तिगत वा सामूहिक अभ्यास गर्न लगाउने ।

५. मूल्याङ्कन प्रक्रिया

मूल्याङ्कन दुई प्रकारले गरिने छ :

(१) **आन्तरिक मूल्याङ्कन** : यसका निम्ति चालिस प्रतिशत अङ्क निर्धारण गरिएको छ । आन्तरिक मूल्याङ्कन कक्षा शिक्षणसँगै गरिने छ । यसको वितरण निम्नानुसार रहेको छ :

आन्तरिक मूल्याङ्कन (४० प्रतिशत)

क्रियाकलाप	अङ्क
• उपस्थिति	५
• सिकाइ क्रियाकलापमा सहभागिता	५
• पहिलो आन्तरिक परीक्षा	१०
• दोस्रो आन्तरिक परीक्षा	१०
• तेस्रो आन्तरिक परीक्षा	१०
जम्मा	**४०**

(२) **बाह्य मूल्याङ्कन**: यसका निम्ति साठी प्रतिशत अङ्क निर्धारण गरिएको छ । बाह्य मूल्याङ्कन डिन कार्यालयले निर्धारण गरेको सेमेस्टर प्रणालीअनुसार हुने छ । यसका लागि निम्नानुसारको प्रश्नका लागि निम्नानुसारको अङ्क विभाजन गरिएको छ ।

बाह्य परीक्षा (६० प्रतिशत)

प्रश्नको किसिम	अङ्क
• बहु बैकल्पिक प्रश्न (१०×१ =१०)	१०
• संक्षिप्त उत्तरात्मक प्रश्न (६× ५ = ३०)	३०
• विवेचनात्मक प्रश्न (२×१० = २०)	२०
जम्मा	६०

पाठ्यपुस्तक

गौतम, देवीप्रसाद, भण्डारी, पारसमणि र ओझा, रामनाथ (२०७०), *स्नातक नेपाली,* काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार (एकाइ १-४ का लागि) ।

शर्मा, शारदा (२०६३), *अग्निस्पर्श,* काठमाडौं : एकता प्रकाशन । (एकाइ ५ का लागि)

शेरचन, भूपि (२०६५), *घुम्ने मेचमाथि अन्धो मान्छे,* ललितपुर : साझा प्रकाशन । (एकाइ ५ का लागि)

श्रेष्ठ, दुर्गालाल (२०६७), *सन्तको छाता,* काठमाडौं : एकता प्रकाशन । (एकाइ ५ का लागि)

सन्दभ सामग्री

इस्माली (२०५८), *घाम घामजस्तो छैन, ललित*पुर : साझा प्रकाशन । (एकाइ ५ का लागि)

देवकोटा, लक्ष्मीप्रसाद (२०६८), *लक्ष्मी निबन्ध सङ्ग्रह,* ललितपुर : साझा प्रकाशन । (एकाइ ५ का लागि)

नयाँघरे, युवराज (२०६६), *एकहातको ताली,* काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार । (एकाइ ५ का लागि)

पिँडाली, केशवराज (२०६५), *बाँच्ने एउटा जिन्दगी,* ललितपुर : साझा प्रकाशन । (एकाइ ५ का लागि) विकल, रमेश (२०२५), *एउटा बूढो भ्वाइलेन आशावरीको धूनमा,* ललितपुर : साझा प्रकाशन । (एकाइ ५ का लागि)